

l'lerenc D. Sage (c. 1600), *bartassàs* per J. Sans (Beziers), *barto* pel narbonès H. Birat; el poeta S. du Bartàs, de la *Pléiade*, era del Gers, els dos *Barthès* eren de Montpellier i de Sant Pons d'Erau; i, pel Nord-Oest, arribem fins a la Dordonha amb el NL *Les Barthelles*. Indubtablement és en domini gascó on el mot es presenta amb més vitalitat, i en llenguadocià no passem al Nord de la meitat del domini.

L'extensió d'aquesta àrea transpirenaica no fóra radicalment oposada a un origen indoeuropeu, però molt menys dona peu a sospitar-lo: esperaríem llavors molt més trobar-lo representat en la meitat Nord del llenguadocià, i cap al Roine o el massís central, que no pas al llarg dels Pirineus i la Gatona; encara menys hi fa pensar l'extensió en el Sud de la Serralada, car ací esperaríem llavors trobar-lo en el Sud i Centre-Oest d'Aragó, i poc en els Pirineus centrals. Potser fóra excessiu descartar totalment l'indoeuropeu; però no sols hi ha l'àrea, sinó altres arguments, més netament desfavorables a la idea: 1) no s'hi veu res que hi inviti en el lèxic indoeuropeu ben conegut; 12) 2) la terminació alternant -DA/-TA/-TZA no s'hi presta. El tipus amplificat *BARTIA, en què pensa Rohlf, no es pot, doncs, acceptar si és en el sentit d'una amplificació d'arrel: que això és el que suggereix, almenys en aparença.

Cal més aviat pensar en l'element sufixal -tza/-tze o -tzi-a de què parlo en l'article ZARZA del DCEC i en l'estudi sobre *gallorsa* dels E. T. C. (II, 195-201). Tant si aquesta terminació suposa una base -TIE (i amb article -TIA) segons la suggestiva teoria de Schuchardt que allà vaig acceptar provisionalment, com si es tracta d'una africada sibilant des de data molt antiga, això ens donaria l'explicació de la forma *barça*.

Com que aquest sufix suposaria un origen basco-aquitànic o ibero-basc això, alhora, coincidiria amb l'àrea, eminentment pirenaica, del mot. D'altra banda agafant-ho en el sentit de Schuchardt, tindríem la -r-, recolzada en R, que l'occità postula; i fins prescindint d'això, en el sistema basco-aquitànic no mancarien els punts de suport per a ampliacions en -DA i en -TA. Molt més clarament encara, ens atrau, cap aquesta banda, la naturalesa de l'element -tze, -tzi-a, tan usat en basc per formar collectius de noms de plantes d'aquesta mena: basc-fr. *sartzi* «haie, ronce», «bosque intrincado» al costat del basc comú *isats* 'ginesta' i del bisc. *isaso* «jaro, hallier»; *nartzza* «cambronera» al costat del bisc. *nar* «cambrón» (Supl. d'Azkue); *gaxtaiñatze* 'castanyer' al costat de *gaxtaiña* 'castanya', etc.

En fi, crido l'atenció sobre una possible connexió basca, més incerta, però que, en canvi, donaria una solució més definitiva. Hi ha ampla analogia semàntica, encara que sigui més vaga o més abstracta, amb el grup format pel basc comú *abar* 'branca, brancam, llenya de cremar', *abar-gi* 'bosc que dona llenya', *abaro* 'arbreda', *abarzama* 'feix de llenya' (amb el qual Tovar prova de combinar el nostre AVARCA). No mancaria, doncs, base per creure que de ABAR s'haguessin derivat els tres tipus ABAR-TZA, ABAR-DA, ABAR-TA, que

amb la deglutinació de A-, sempre fàcil en femenins (darrere *la, una, aquesta, altra*, etc.), haurien pogut anar a parar a *barça/barða/barta*. Al capdavall ¿què és la *barta* o «hallier, buisson», què és la *bardissa* o *barda*, sinó un nus de tiges i branquillons espinosos i espessos? I una A- originària s'hauria conservat en tota una sèrie de les formes arrelengrades més amunt: *abatzer*, a Menorca, *abarsa* en el Segre Mitjà, *abarser* a l'Urgell, Segrià i Garrigues; i la forma *albarzer* o *albarcer*, que domina des del Baix Segre fins a Alacant, sortiria molt més fàcilment de *abarzer*, -cer (a la manera d'*amidó* < *amidó*, *albarca* < *avarca*), que no pas d'una base amb b- nua.

Resta el problema de la doble qualitat, sonora o sorda, de la sibilant que segueix a la r; problema al qual ningú no ha prestat atenció (a desgrat del meu toc d'alarma en la nota 4 de l'article ZARZA), i que és potser el punt més ardu i delicat de tota la qüestió referent a la família d'*esbarzer*. Fóra segurament prematur de voler arribar ara a una solució definitiva d'aquest punt. Més val deixar obert un dilema. Potser el sufix -TZA (que deuria ser més just de grafiar -TÇA: fins al S. XVII s'escriu sempre *Leizarraga*, p. ex., i no *Leiz*-) s'afegiria alhora a la variant BARDA i a la variant BARTA: i de la doble qualitat de l'oclusiva dental dependria la doble qualitat sonora i sorda de la sibilant africada, en el tipus doble *barz(er)* i *barça*, etc.; -RT-TZA donant -rça però -RD-TZA > -rza.

No oblidem, però, que sabem poquíssim de la naturalesa dels fonemes en els llenguatges paleo-bascos, aquitànics, ibèrics, o millor dit a penes en tenim vagues intuïcions. Bé hem de creure, en tot cas, que aquests sons no coincidien gaire, i potser ben poc, amb els seus correlats llatins i romànics; res no ens priva de sospitar que en discrepessin molt. I llavors havien de produir-se aquella mena de vacil·lacions o bifurcacions que veiem repetir-se, a cada pas, en l'adaptació romànica dels helenismes del llatí vulgar, dels germanismes del romànic primitiu, dels arabismes de les llengües hispàniques. La k grega dóna, adés G adés C, en llatí vulgar; la *ómikron* grega, adés *o* adés *o*; el *qaf*, el *fa*, el *ba* de l'àrab, adés s'imiten com a g, d, g, adés com a k, t, f, en les llengües hispàniques i en sicília; les oclusives sordes intervocàliques del gòtic i del francic, adés se sonoritzen adés romanen sordes, en les llengües neo-llatines.

Qui pot ara saber si el duplicat *barç-/barz-* vindria simplement d'això en el nostre cas. Llavors pensaríem que hi hagué, no pas addició de -TZA a cada un dels dos radicals BARDA i BARTA, sinó, des de l'arrencada, una base triple, amb triple amplificació o sufixació BAR-DA, BAR-TA i BAR-TZA, i tindríem dret a creure més resoltament en la derivació del basc ABAR 'branca, brancam', que he deixat plantejada. Derivació que, tanmateix, no quedaria exclosa en l'altra alternativa d'interpretació fonètica, per bé que llavors esdevingués més complicada i argumentable.

DERIV.: *Barsal* 'arbusc semblant a un arç, que fa els aranyons (Tavascan, Estaon, Esterri), o un fruitet semblant (Areu)', recollit a Cardós, Vall Ferrera (1932-4),